

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT

DOM

DVA 38

s.1 (20)

Vattendomstolen

Box 187

1988-07-14

VA 8/72

462 22 Vänersborg

Telefon 0521/19080

Vänersborg

## SÖKANDE

Statens vattenfallsverk

Ombud: företagsjuristen Erik Kjebon, Statens vattenfallsverk, 162 87 VÄLLINGBY

## SAKEN

Uppskjutna frågor m m i mål angående tillstånd att bygga om farleden Trollhätte kanal på sträckor mellan Brinkebergskulle sluss i Vänersborg och Lärje i Göteborg

## MÅLETS TIDIGARE BEHANDLING M M

Efter ansökan av statens vattenfallsverk (nedan kallat vattenfall) avseende tillstånd att bygga om farleden Trollhätte kanal mellan Brinkebergskulle sluss i Vänersborg och Lärje i Göteborg för möjliggörande av trafik på denna kanaldel för fartyg med 5,3 m djupgående, lämnade vattendomstolen i lagakraftvunnen deldom den 23 maj 1973 (akten sid 708 ff) vattenfall tillstånd att utföra begärda arbeten för fördjupning och breddning av farleden på nämnda sträcka med undantag av sträckan genom Stallbackaområdet i Trollhättan, allt på sätt och villkor som närmare angavs i domen. Som kompensation för skada på havsvandrande lax ålades vattenfall ombesörja att det i Göta älv utsattes 2 000 smolt per år under fem år med början året efter arbetenas avslutande. I domen uppsköt

vattendomstolen jämlikt 11 kap 66 § 2 mom vattenlagen (1918:523) frågor i övrigt angående skador genom företaget för avgörande senare i målet efter utgången av en prøvotid av fem år räknat från tiden för arbetenas avslutande. Vidare uppsköt vattendomstolen till prövning senare i målet fråga om anordnande av lekplatser för lax och havsöring ävensom viss fråga om ersättning för rättegångskostnader.

I lagakraftvunnen deldom i målet den 15 maj 1974 (akten sid 904 ff) lämnade vattendomstolen vattenfall tillstånd att utföra begärda arbeten för fördjupning, breddning och flyttning av farleden på sträckan genom Stallbackaområdet i Trollhättan, allt på sätt och villkor som närmare angavs i domen. Som compensation för skada på havsvandrande lax ålades vattenfall ombesörja att det i Göta älv utsattes - utöver de i 1973 års dom föreskrivna smoltutsättningarna - 2 000 smolt per år under tre år efter arbetenas avslutande, varjämte vattenfall ålades att för skada till följd av företaget på fisket på sträckan uppströms Trollhätte kraftverk till fiskeristyrelsen utge ett engångsbelopp av 3 000 kr. I domen uppsköts jämlikt 11 kap 66 § 2 mom vattenlagen (1918:523) frågor i övrigt angående skador genom företaget för avgörande senare i målet efter utgången av en prøvotid av fem år räknat från tiden för arbetenas avslutande.

De i ovannämnda två domar meddelade tillstånden har tagits i anspråk. Den prøvotid, varom förordnades i de båda domarna, gick ut i maj 1981.

## I DENNA DOM BEHANDLADE FRÅGOR

I denna dom upptar vattendomstolen till behandling de i ovannämnda två domar uppskjutna frågorna.

## EROSION

Vattenfall har beträffande företagets inverkan genom erosion anfört i huvudsak följande: Statens geotekniska institut (SGI) har alltsedan år 1962 uppdrag av statsmakterna att fortlöpande kontrollera stabiliteten och erosionsförhållandena i Göta älvs dalgång. SGI har i en avgiven rapport över sin verksamhet därstädes under perioden 1962-1982, vilken rapport ingivits i målet (akten sid 1157 ff), sammanfattningsvis bl a uttalat att sammantaget innebär utförda förstärkningsåtgärder att stabilitetsförhållandena successivt förbättrats.

- Genom kanalverkets försorg har erosionsskydd utlagts på en sträcka om sammanlagt ca 83 km. Läget av samtliga erosionsskydd har markerats med svart färg på en i målet ingiven karta (akten sid 1302) och med röd färgmarkering invid den svarta markeringen har utmärkts de erosionsskydd som tillkommit före den i målet aktuella kanalombyggnaden, vilken utfördes under åren 1972-1975. De med enbart svart färg på kartan markerade erosionsskydden har således utförts på grund av denna kanalombyggnad. Erosionsskydden är lagda i större omfattning än som erfordras i anledning av kanalombyggnaden. En avsevärd förbättring av strändernas motståndskraft mot vågerosion har åstadkommit. Stranderosionen torde nu vara mindre än före kanalombyggnaden liksom risken för skred.

- Vattenfall medger att utföra det underhåll och den komplettering som erfordras till följd av vågsvall, orsakade av fartygstrafiken, för

att vidmakthålla de erosionsskydd som anlagts på grund av kanalombyggnaden 1972-1975, dock med undantag av de erosionsskydd som anlagts på ön Tjurholmen i Göta älv. - Anledningen till nyssnämnda undantag beträffande underhållsskyldigheten är dels att staten vid försäljning av Tjurholmen år 1970 i upprättat köpekontrakt gjorde det förbehållet att markägaren skulle vara skyldig att tåla erosion orsakad av fartygstrafiken och dels det förhållandet att erosionsskydden på Tjurholmen oavsett kanalombyggnaden skulle ha erfordrats för att skydda de invallningar som utförts på ön. - Vattenfall är vidare berätt att fortlöpande ha uppsikt över stranderosionen och att i den omfattning som erfordras för fartygstrafiken kontrollera farledens djupfåra.

Kammarkollegiet har, under anförande att det för slutlig bedömning av erosionsfrågan krävs att erosionen hunnit verka under lång tid, hemställt att provotiden för företags inverkan genom erosion förlängs ytterligare 10 år. Kammarkollegiet har vidare - med hänvisning till vad SGI föreslagit i ett till kollegiet avgivet yttrande (akten sid 1273-1275) - yrkat att vattenfall åläggs att tillsammans med SGI svara för den fortlöpande övervakningen av erosions- och stabilitetsförhållandena utmed Göta älv på sträckan Brinkebergskulle - Lärje, varvid SGI svarar för erforderliga undersökningar och mätningar på land och vattenfall svarar för erforderliga pejlingar m m för att följa utvecklingen vad avser strand- och bottenerosion, att vattenfall åläggs att svara för underhållet av samtliga utlagda erosionsskydd och att vattenfall åläggs att i samråd med SGI utföra de ytterligare erosionsskydd, som framdeles kan erfordras, och svara för reparationer av skador till följd av smärre skred och för förstärknings-

åtgärder.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har i ett avgivet yttrande uttalat att vattenfall även fortsättningsvis bör ha ansvaret för att vidmakthålla de utlagda erosionsskydden, att fortlöpande ha uppsikt över stranderosionen där skydd inte lagts ut, att lägga ut nya erosionsskydd där kontrollen visar att sådana behövs och att kontrollera fartygens djupfåra med tidsintervaller på 3 å 4 år.

Lilla Edets kommun har framhållit att vattenfall bör svara för de utmed Göta älv befintliga erosionsskyddens framtida underhåll.

Ragnar Utne, Tjurholmen 1:1, i vilken fastighet ön Tjurholmen ingår, har genom agronomen Olof Svängård, Växjö, som ombud anfört: Undantaget för de erosionsskydd som utförts på Tjurholmen kan ej godtas. Bestämmelsen i det åberopade köpekontraktet år 1970 avsåg då rådande förhållanden, d v s innan ombyggnaden av kanalen hade påbörjats. Ombyggnaden av kanalen för det större tonnaget har emellertid medfört behov av erosionsskydd på ön. Vattenfall har också utfört sådant skydd och bör då även svara för dess underhåll. Det yrkas därför att vattenfall åläggs svara för underhållet av ifrågavarande erosionsskydd.

Vattenfall har i anledning av vad motparterna anfört gemänt: Yrkandet om ytterligare prövotid bestrids. Det kan med hänsyn till den långa tid som förflutit sedan kanalombyggnaden utfördes och till förekomsten av de omfattande erosionsskydd som vattenfall låtit utföra inte anses erforderligt med ytterligare prövotid. - Vattenfall be-

strider även yrkandena om skyldighet för vattenfall att underhålla samtliga erosionsskydd och om skyldighet att framdeles utföra ytterligare erosionsskydd och andra åtgärder. Enligt vattenfalls mening är det till följd av kanalombyggnaden inte påkallat att utsträcka vattenfalls skyldigheter i fråga om underhåll av erosionsskydd och kontroll utöver vad vattenfall medgivit och ej heller skäl att ålägga vattenfall skyldighet att framdeles utföra ytterligare erosionsskydd eller andra åtgärder. Vattenfall är dock beträffande övervakningen av strand- och bottenerosionen berett att samråda med SGI.

Vattendomstolens bedömning och avgörande

Vattendomstolen finner skäl ej föreligga att, såsom i något fall yrkats, förordna om ytterligare provotid beträffande företagets inverkan genom erosion, varför yrkandet härom ogillas.

Vattendomstolen, som således slutligt prövar frågorna om erosion, konstaterar att vattenfall åtagit sig att underhålla samtliga de erosionsskydd som vattenfall utfört eller låtit utföra i anledning av kanalombyggnaden med undantag av erosionsskydd på Tjurholmen. Vad vattenfall anfört till stöd för sin ståndpunkt att ej underhålla sistnämnda erosionsskydd finner vattendomstolen, med beaktande av att erosionsskydden ostridigt utförts av vattenfall i samband med kanalombyggnaden, ej vara av beskaffenhet att beträffande underhållsskyldighet föranleda till annan bedömning än att vattenfall även bör vara skyldig att underhålla erosionsskydden på Tjurholmen.

Däremot delar vattendomstolen vattenfalls uppfattning att det ej föreligger skäl att utsträcka skyldigheten för

vattenfall att underhålla befintliga erosionsskydd vid Göta älv till att omfatta andra än de vattenfall i anledning av kanalbyggnaden utfört eller låtit utföra eller att ålägga vattenfall skyldighet att framdeles utföra ytterligare erosionsskydd eller andra åtgärder, varför i dessa hänseenden framställda yrkanden ogillas.

Föreskrifter om skyldighet för vattenfall att utföra övervakning av erosion finner vattendomstolen bör bestämmas och utformas på sätt framgår nedan.

På grund av vad sålunda anförts föreskriver vattendomstolen följande:

1. Det åligger vattenfall att för framtiden svara för det underhåll och den komplettering som till följd av kanaltrafiken erfordras för att vidmakthålla de erosionsskydd utmed Göta älv mellan Brinkebergskulle sluss i Vänersborg och Lärje i Göteborg som vattenfall anlagt eller låtit anlägga på grund av den i målet medgivna kanalbyggnaden. Läget av de erosionsskydd, som vattenfall således skall underhålla, har markerats med enbart svart färg på en i målet ingiven karta (akten sid 1302).
2. Det åligger vattenfall att i samråd med SGI - eller, vid förfall för SGI, motsvarande myndighet - framdeles svara för den fortlöpande övervakningen av stranderosionen utmed Göta älv mellan Brinkebergskulle sluss och Lärje och för erforderlig kontroll av farledens djupfåra på denna sträcka.

FISKE

Byråchefen vid fiskeristyrelsen, Karl-Erik Berntsson,

som efter prövotidens utgång avgivit yttrande i målet i fråga om företagets inverkan på fisket (akten sid 1180-1182), har därvid - efter att ha redogjort för de skador på fisket för vilka kompensation utdömts i 1973 och 1974 års domar - beträffande uppskjutna skadefrågor anfört i huvudsak följande: För fiskets del återstår att pröva om åtgärder skall göras för att kompensera bortfall av lek-områden för lax och frågan om kompensationsåtgärder för eventuell skada på ålyngeluppvandringen i Göta älv. - För den skada som orsakats reproduktionsområden genom företaget är åtgärd att förbättra möjligheterna till naturlig reproduktion på sikt den lämpligaste. Då det för närvarande är ovisst var och om det går att ordna lekplatser, föreslås att en avgift enligt 2 kap 8 § vattenlagen (1918:523) utdöms. - När det gäller frågan om eventuell inverkan på ålyngeluppvandringen, kan man utifrån den statistik över ålyngelfångster i älven som redovisats knappast visa någon påtaglig inverkan. I denna del föreslås därför att någon särskild åtgärd ej föreskrivs.

Beträffande den av Berntsson föreslagna avgiften enligt nyssnämnda lagrum har denne, som hans förslag i denna del slutligt utformats, föreslagit, att vattenfall förpliktas att såsom kompensation enligt sagda lagrum utge ett engångsbelopp om 100 000 kr att användas till fiskefrämjande åtgärder i Göta älvs vattenområde.

Kammarkollegiet har instämt i vad Berntsson föreslagit och yrkat kompensation i enlighet med Berntssons förslag.

Vattenfall har medgivit yrkandet.

I övrigt har i målet ej framställts något yrkande om er-



sättning för skada på fiske i annan mån än att vissa fastighetsägare yrkat ersättning för skada på Glässnäs bys fiske.

#### Vattendomstolens bedömning och avgörande

Frånsett frågan om skada på Glässnäs bys fiske, vilken fråga behandlas under särskild rubrik nedan i domen, finner vattendomstolen vid slutlig prövning av de uppskjutna frågorna om skada och intrång på fiske att det på grund av vad i målet förekommit endast föreligger skäl att förordna om fiskeavgift att bestämmas i enlighet med vad som yrkats och medgivits.

Vattendomstolen förpliktar vattenfall att för skada genom bortfall av lekområden för lax till följd av företaget till fiskeristyrelsen inbetala avgift enligt 2 kap 8 § vattenlagen (1918:523) med ett engångsbelopp av etthundratusen (100 000) kr. Avgiften skall användas till fiskefrämjande åtgärder i Göta älvs vattenområde.

#### SÄRSKILDA SKADEFRÅGOR PÅ ENSKILDA FASTIGHETER M M

##### 1. Glässnäs bys fiske (Glässnäs 1:8, 3:1 och 4:1)

Lars-Göran Ljungberg och Elisabet Ljungberg, ägare av Glässnäs 1:8 och 3:1, samt Håkan Glässne, ägare av Glässnäs 4:1, har - genom agronomen Olof Svängård, LRF, Växjö, såsom ombud - yrkat i första hand att vattenfall vidtager sådana återställningsarbeten av älvbotten inom Glässnäs by att fiske åter möjliggöres där och i andra hand att ersättning utges till ägarna av Glässnäs 1:8 och 3:1 med sammanlagt 75 000 kr, varav 15 000 kr belöper på 1:8 och 60 000 kr på 3:1, och till ägaren av 4:1 med 75 000 kr, varjämte yrkas ränta å beloppen enligt 6 § räntelagen från den 8 augus-

ti 1983 då skadan anmäldes i målet. Som grund för yrkandena har de åberopat att genom utförda sprängnings- och dumpningsarbeten i älven har deras fiskemöjligheter gått förlorade.

De har till utveckling av sin talan anfört i huvudsak följande: Av en av vattenfall i målet ingiven fiskerättsutredning (akten sid 1260 ff) framgår att fiskerätten inom Glässnäs by ej tillkommer andra fastigheter än Glässnäs 1:8, 3:1 och 4:1. På en till utredning hörande karta (akten sid 1262) har med rött markerats det område i älven som tillhör Glässnäs by och det upptar halva älvfåran utanför deras fastigheter. - Enligt ansökan om ombyggnad av kanalen och därefter gjorda kompletteringar skulle viss rensning av lösa massor ske vid uppströmsdelen och bortsprängning av berg vid nedströmsdelen av Glässnäs bys vattenområde. Dessutom skulle dumpning av rensningsmassor ske inom uppströmsdelen av byns vattenområde. - Enligt vår uppfattning har dumpning av sprängsten förekommit inom ett betydligt större område än det som redovisades i målet. Praktiskt taget hela byns vattenområde har berörts av de utförda dumpningarna. Endast de grundaste områdena synes ha lämnats orörda. Dumpningarna har varit så omfattande att man vid något tillfälle under arbetstiden tvingats att med grävmaskin åter plocka upp dumpade massor och flytta dem till annan plats. Förutom att sprängningarna inom nedströmsdelen av vattenområdet totalskadat den därstädes befintliga sedan ålder utnyttjade laxfiskeplatsen har dumpningarna sålunda medfört, att hela byns vattenområde nu är oanvändbart för fiske med garn och att även fiske med andra typer av redskap i praktiken omöjliggjorts. Fiskeredskapen slits sönder eller fastnar i de uttippade sprängstensmassorna. Byns fiske måste därför betraktas som total-

förstört och anledningen härtill är ombyggnaden av farleden. - Ett givande laxfiske (flera hundra kg lax/år) bedrevs inom byns fiskevatten fram till 1940- och 1950-talen. Efter 1950-talet försämrades vattenkvaliteten i älven så allvarligt att laxvandringen och därmed laxfisket upphörde. I takt med att älvens vattenkvalitet har förbättrats under senare år så har antalet uppvandrande lax ökat och laxfisket i Glässnäs skulle ha kunnat återupptas om inte fiskemöjligheterna förstörts genom kanalarbetena.

Vattenfall har bestritt såväl yrkandet om åtgärder som kravet på ersättning samt anfört: De platser inom ifrågasvarande älvsträcka där enligt tillståndet i 1973 års dumpning och rensning fick ske framgår av en i domen angiven ritning (akten sid 387) och uppgifter om massornas storlek av domen sid 10 (akten sid 717). Platserna där dumpning och rensningar utförts framgår närmare av en nu ingiven ritning (akten sid 1303). Såväl rensningar som dumpning har skett i älvens mittfåra där fartygstrafiken pågår. Det är med hänsyn härtill inte realistiskt att räkna med notdragning eller fiske med vanligt nät och vattenfall anser att dumpningen och rensningarna inte medfört någon skada i påtalat hänseende. Fisket med nät har varit nedlagt under mycket lång tid. Sannolikt beror det på andra skäl än arbetena för kanalombyggnaden. - Fiske med drivgarn är förbjudet i Göta älv enligt fiskeristyrelsens kungörelse 1986:9.

Svangårds huvudmän har i anledning av vad vattenfall anfört genmält: Den av vattenfall ingivna ritningen kan ej vitsordas. Enligt vår uppfattning har dumpningen skett närmare land och platsen där dumpningen enligt vår mening utförts har utmärkts med blå färg på en nu ingiven ritning

(akten sid 1304). Dessutom åberopas tre i målet ingivna foton (akten sid 1305), som tagits på Glässnäs 4:1 och som enligt vår mening skulle visa detta. Men även om dumpningen skett inom den del som avsågs med tillståndet i 1973 års dom, har den medfört påtalad skada.

Byråchefen Karl-Erik Berntsson vid fiskeristyrelsen, som på begäran av vattendomstolen och efter besiktning av platsen avgivit yttrande i målet beträffande förevarande skada och intrång på fiske (akten sid 1241 ff), har däri anfört i huvudsak följande: Huruvida dumpning av stenmassor skett utanför de områden som vattenfall haft tillstånd till undersöktes ej. - Det torde vara omöjligt att bedriva nätfiske på detsätt man tidigare gjort genom sprängningarna och om stenmassor dumpats på de ställen som fiskerättsägarna hävdar. - Fiske med handredskap har också försvårats men knappast omöjliggjorts. Genom den ojämna botten är det svårt att bedriva ett fiske där betet dras nära botten. - Genom företagna utsättningar av laxungar (smolt) finns således nu förutsättningar för ett lax- och öringfiske. - Ersättning har i andra hand yrkats med 75 000 kr per fastighet. Med ett förstaledspris på 50 till 70 kr per kg för lax och en kapitaliseringsprocent av 4 procent innebär det att man begär ersättning för en minskad laxfångst av 43 till 60 kg per fastighet. Enligt min mening är detta en icke orealistisk ersättning för ett totalskadat nätfiske.

Berntsson har vid huvudförhandlingen i målet tillagt att det fiske som tidigare bedrivits enligt lämnad beskrivning att döma torde vara att betrakta som fiske med drivgarn och att han utgått ifrån att om det ligger sten på botten är det omöjligt att fiska med drivande nät.

Berntsson har vidare bekräftat vad vattenfall uppgivit om förekomsten av förbud för fiske med drivnät.

Vattenfall har i anledning av Berntssons yttrande förklarat att beloppet 75 000 kr vitsordas som i och för sig skäligt under förutsättning att det är omöjligt att bedriva fiske inom Glässnäs bys vattenområde. Kan man fiska inom området bör ingen ersättning utgå. - Vidare har vattenfall påpekat att förekomsten av lax möjliggjorts genom vattenfalls utsättningar.

#### Vattendomstolens bedömning och avgörande

Av utredningen i målet framgår att laxbeståndet i älven efter 1940- och 1950-talen minskade på grund av föroreningar och förstörda lekplatser för att vara som lägst under 1960- och 1970-talen. Genom utsättningar i slutet av 1970-talet och under 1980-talet, vilka utsättningar i stor utsträckning bekostats av vattenfall, finns numera förutsättning för ett lax- och öringfiske i Göta älv. Det är däremot inte tillåtligt att där fiska med drivande nät.

I målet föreligger motstridiga uppgifter om var dumpningen skett inom Glässnäs bys vattenområde. Dock saknas anledning betvivla att dumpningen i huvudsak skett i överensstämmelse med det i 1973 års dom meddelade tillståndet och att dumpningen således till stor del skett utanför det område i älvfåran som Glässnäs bys vattenområde sträcker sig till.

Med hänsyn härtill och till att fiske med handredskap ej möjliggjorts och mot bakgrund av rådande förbud mot fiske med drivande nät finner vattendomstolen vara uppenbart att fisket inte kan anses totalskadat till följd av de medgiv-

na arbetena. Följaktligen kan det ej heller komma i fråga att mot vattenfalls bestridande förordna om borttagande av dumpade bergmassor. Otvivelaktigt har rensningarna och dumpningen inom Glässnäs bys vattenområde försvärat fisket men skadan är enligt vattendomstolens mening inte tillnärmelsevis i den storlek som motsvarar yrkad ersättning. Vattendomstolen finner att skadan kan skattas till 20 000 kr för Glässnäs 4:1, till 4 000 kr för Glässnäs 1:8 och till 16 000 kr för Glässnäs 3:1. Å beloppen bör utgå ränta enligt framställt yrkande.

På grund av vad sålunda anförts förpliktas vattenfall att till vederbörande rättsägare utge ersättning för skada på fiske till följd av företaget i enlighet med följande sammanställning och de nedan lämnade betalningsföreskrifterna.

<u>Fastighet</u>	<u>Belopp i kronor</u>
Glässnäs 1:8	4 000
Glässnäs 3:1	16 000
Glässnäs 4:1	20 000

På beloppen skall utgå ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 augusti 1983 till dess betalning sker. Beloppet beträffande Glässnäs 1:8 skall - jämte ränta - av vattenfall utbetalas direkt till vederbörande rättsägare. Beloppen beträffande Glässnäs 3:1 och 4:1 skall - jämte ränta - av vattenfall enligt 9 kap 11 § vattenlagen (1918:523) betalas genom nedsättning hos länsstyrelsen i Älvsborgs län, såframt fastigheten svarar för beviljad eller sökt inteckning och samtliga fordringsägare vars rätt sålunda är i fråga ej medgivit att ersättning utbetalas till den ersättningsberättigade. Vid nedsättning har vattenfall att iaktta föreskrifterna i 9 kap 16 § vattenlagen (1918:523).

## 2. Glässnäs 3:1

Lars-Göran Ljungberg och Elisabet Ljungberg, båda såsom ägare av Glässnäs 3:1, har genom agronomen Olof Svängård, Växjö, som ombud anfört och yrkat: Inom fastigheten utmynnar i Göta älv en bäck. Erosionsskydd har delvis anordnats vid bäckens mynning. Det är emellertid inte tillräckligt för att skydda stränderna utmed bäckens nedre del, där erosionen nu ökat i och med de större båtarnas framfart i farleden. Det yrkas att vattenfall åläggs att utlägga erosionsskydd på båda sidor av bäcken på en sträcka av 40 - 50 m upp till den plats där bäcken gör en krök.

Vattenfall har anfört: Vattenfall bestrider yrkandet. Erosionen är ej av sådan omfattning att den motiverar åtgärd. Enligt vattenfalls uppfattning är det fråga om naturlig erosion inom bäcken och ej erosion föranledd av fartygstrafiken. - Om domstolen skulle komma till den uppfattningen att erosionen i bäckens mynning beror på fartygstrafiken, medger vattenfall att utmed bäckens högra sida på en sträcka av ca 10 m, räknat från stenskoningen i älvkanten, utlägga erosionsskydd.

### Vattendomstolens bedömning och avgörande

Vattendomstolen, som företagit syn på platsen, finner att det till följd av fartygstrafiken är påkallat med erosionsskydd på en sträcka av ca 20 m på ömse sidor om bäcken. I fråga om erosionsskyddets utförande och utformning samt underhåll finner vattendomstolen skäl till de föreskrifter härutinnan som framgår nedan.

På grund av vad sålunda anförts åläggs vattenfall att i samråd med fastighetsägarna anlägga ett erosionsskydd av sprängsten på vardera sidan av bäcken från strandskoningen

vid bäckmynningen upp ca 20 m till i höjd med gränslinjen mellan Glässnäs 3:1 och 1:8. Erosionsskyddet, som skall utföras snarast möjligt, skall vara utfört senast den 1 juli 1990. Vad vattendomstolen ovan under rubriken "Erosion" föreskrivit att vattenfall skall underhålla vissa utförda erosionsskydd skall även gälla ifrågavarande erosionsskydd.

### 3. Kärra 2:11 och 26:5

På yrkande av Lennart Wallenstams Byggnadsaktiebolag och Stena Metall International Aktiebolag - båda som ägare av fastigheterna Kärra 2:11 och 26:5 och genom advokaten Björn Magnusson, Göteborg, som ombud - och efter medgivande av vattenfall åläggs vattenfall att utlägga erosionsskydd på den återstående del av nämnda fastigheters strandkant utmed älven som tidigare ej försetts med erosionsskydd, d v s norr om broläget.

I fråga om erosionsskyddets utformning och utförande samt underhåll finner vattendomstolen skäl föreskriva följande: Erosionsskyddet skall utföras i samråd med fastighetsägarna och utföras som körbar bank av bergmassor med stenstorlek varierande mellan ca 0,20 - 1 m<sup>3</sup> i huvudsaklig överensstämmelse med en av vattenfall i målet ingiven principskiss (akten sid 1320). Vid erosionsskyddets utförande har vattenfall att i enlighet med ett av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framställt önskemål taga hänsyn till befintlig naturmiljö på det sätt att träd och buskar i största möjliga utsträckning sparas. Erosionsskyddet, som skall utföras snarast möjligt, skall vara utfört senast den 1 juli 1990. - Vad vattendomstolen ovan under rubriken "Erosion" föreskrivit om att vattenfall skall underhålla vissa utförda erosionsskydd skall även gälla ifrågavarande erosionsskydd.



4. Skarsbo 1:1, Ellesbo 2:17 samt Rönning 3:2 och 3:6

Olle Abrahamsson, Lars Abrahamsson och Jean-Olof Abrahamsson såsom ägare av fastigheterna Skarsbo 1:1, Ellesbo 2:17 samt Rönning 3:2 och 3:6 har genom advokaten Björn Magnusson, Göteborg, som ombud yrkat - såsom deras talan slutligt bestämts - att vattenfall förpliktas att utlägga erosionskydd utmed hela strandkanten av deras fastigheter.

Vattenfall har medgivit yrkandet.

Vattendomstolen anför:

På grund av vad sålunda förekommit åläggs vattenfall att utföra erosionskydd utmed hela strandkanten av ifrågasvarande fastigheter. I fråga om erosionskyddets utformning och utförande samt underhåll finner vattendomstolen skäl föreskriva följande: Erosionskyddet skall utföras i samråd med vederbörande fastighetsägare och utföras som körbar bank av bergmassor med stenstorlek varierande mellan 0,20 - 1 m<sup>3</sup> och i huvudsaklig överensstämmelse med en av vattenfall i målet ingiven principskiss (akten sid 1320). Vid erosionskyddets utförande har vattenfall att i enlighet med ett av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framställt önskemål taga hänsyn till befintlig naturmiljö på det sätt att träd och buskar i största möjliga utsträckning sparas. Erosionskyddet, som skall utföras snarast möjligt, skall vara utfört senast den 1 juli 1990. - Vad vattendomstolen ovan under rubriken "Erosion" föreskrivit om att vattenfall skall underhålla vissa utförda erosionskydd skall även gälla ifrågasvarande erosionskydd.

SKADA OCH INTRÄNG I ÖVRIGT

Under denna rubrik behandlar vattendomstolen de skade-

frågor i övrigt som omfattas av uppskovsbesluten i 1973 och 1974 års domar och som ej behandlats under rubriker ovan i denna dom.

Vattenfall har beträffande skada och intrång i övrigt förklarat att det, såvitt vattenfall känner till, icke finns något anspråk på ersättning för skada eller intrång till följd av det medgivna företaget.

Vad vattenfall anfört har ej föranlett någon erinran i målet från sakägare eller annan motpart.

#### Vattendomstolens bedömning och avgörande

Såsom förut nämnts har föreskriven provotid gått ut. Såvitt vattendomstolen kan finna har det medgivna företaget ej medfört skada och intrång i övrigt för vilket ersättning är att bestämma i målet. Något yrkande om ersättning för skada och intrång genom företaget utöver de yrkanden som behandlats under rubrikerna i det föregående föreligger inte heller.

Vattendomstolen finner därför att någon ersättning för skada och intrång i övrigt till följd av företaget inte skall utgå och låter som slutlig prövning av målet i förevarande delar bero vid vad som sålunda konstaterats.

#### KOSTNADER FÖR MÅLETS BEHANDLING

Det åligger vattenfall att betala i 11 kap 97 § vattenlagen (1918:523) angivna kostnader för målets behandling vid vattendomstolen enligt särskild redovisningsräkning från domstolens kansli.

RÄTTEGÅNGSKOSTNADER

1. I 1973 års dom uppskjuten kostnadsfråga

I 1973 års dom uppsköts prövningen av ett av advokaten Björn Magnussons huvudmän framställt yrkande om ersättning med 4 715 kr för kostnader för en av Civilingenjör Bo Alte AB utförd utredning (akten sid 512 ff), beträffande vilka kostnader vattenfall hade erlagt ett belopp om 2 000 kr.

Magnussons huvudmän har nu begärt ersättning för dessa kostnader med - utöver tidigare erlagt belopp - 2 175 kr.

Vattenfall har medgivit begärd ersättning.

Vattendomstolen förpliktar därför vattenfall att i ersättning till Magnussons huvudmän för kostnaderna för ifrågavarande utredning utge - utöver tidigare erlagt belopp om 2 000 kr - ytterligare tvåtusensjuhundrafemton (2 715) kr. På sistnämnda belopp skall utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

2. Advokaten Björn Magnussons huvudmäns ombudskostnader

Advokaten Björn Magnussons huvudmän har yrkat ersättning för Magnussons biträde enligt två ingivna kostnadsräkningar (akten sid 1306f och 1327-1329) med sammanlagt 42 640 kr, varav 42 500 kr utgör ombudsarvode.

De i ersättning yrkade beloppen har av vattenfall medgivits eller lämnats utan erinran.

Vattendomstolen finner att ersättning för Magnussons bi-

träde bör bestämmas till yrkade belopp och förpliktar därför vattenfall att till Magnussons huvudmän i ersättning för förevarande kostnader utge sammanlagt fyrtio-tvåtusensexhundrafyrtio (42 640) kr, varav 42 500 kr utgör arvode åt Magnusson och återstoden ersättning för dennes utlägg. På beloppet skall utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

3. Agronomen Olof Svängårds huvudmäns ombudskostnader

Vattenfall åläggs att i ersättning till agronomen Olof Svängårds huvudmän för Svängårds biträde enligt ingiven kostnadsräkning (akten sid 1308f) utge ett fordrat och medgivet belopp om trettioniotusenfyrahundratre trettio (39 433) kr, varav 35 000 kr utgör arvode åt Svängård och återstoden ersättning för dennes utlägg. På beloppet skall utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

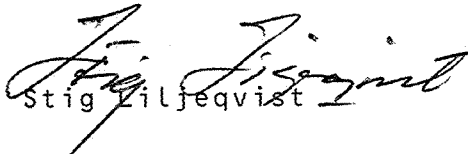
4. Håkan Glässne, Glässnäs 4:1

Vattenfall förpliktas att i ersättning till Håkan Glässne, Glässnäs 4:1, för dennes kostnader för inställelse till huvudförhandlingen i målet den 11 november 1987 utge ett fordrat och medgivet belopp om femhundra (500) kr. På beloppet skall utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

FULLFÖLJD SHÄNVISNING, se bilaga (Dv 950)

Vadeinlaga senast den 11 augusti 1988

På vattendomstolens vägnar

  
Stig Liljeqvist

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Stig Liljeqvist fastighetsrådet Sven Svensson samt nämndemännen Lars Larsson och Stig Olausson (enhälligt).